

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY.411.008.10.2022

Agnieszka ~~Agata~~ Witkowska
Kierownik Miejsko-Gminnego
Ośrodka Pomocy Społecznej w Kcyni
ul. Libelta 28
89-240 Kcynia

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/22/008 Prawidłowość i skuteczność działań gmin województwa kujawsko-pomorskiego wobec dłużników alimentacyjnych.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kcyni ¹ , ul. Libelta 28, 89-240 Kcynia
Kierownik jednostki kontrolowanej	Agnieszka Agata Witkowska, Kierownik MGOPS ² , od 28 maja 2020 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Maria Michalska – od 2 lutego 2004 r. do 27 maja 2020 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawdliwość i skuteczność działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych. 2. Prawdliwość sporządzania sprawozdań.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2020 r. do zakończenia czynności kontrolnych ³ , z uwzględnieniem dowodów dotyczących zdarzeń wcześniejszych, o ile miały wpływ na działalność jednostki w kontrolowanym zakresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontroler	Karolina Lahutta, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/162/2022 z 5 października 2022 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str. 1)</p>

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W kontrolowanym okresie MGOPS podejmował różnorodne działania mające na celu skłonienie dłużników alimentacyjnych do wywiązywania się z ich zobowiązań, w szczególności: przeprowadzał z nimi wywiady alimentacyjne, zobowiązywał do zarejestrowania w powiatowym urzędzie pracy, informował urzędy pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej, wydawał decyzje o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, podawał informacje o zaległościach dłużników do biur informacji gospodarczej. Stwierdzono jednak pojedyncze przypadki niedokonania przewidzianych prawem czynności w odniesieniu do konkretnego dłużnika lub podjęcie ich ze znacznym opóźnieniem. Kontrola wykazała ponadto, że w gminie Kcynia nie wykorzystywano wszystkich instrumentów dyscyplinowania dłużników, przewidzianych w rozdziale 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów⁶, tj. nie zamieszczano w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji o zobowiązaniach dłużników, w przypadku gdy komornik nie prowadził ich egzekucji. Do 21 listopada 2022 r. MGOPS nie mógł samodzielnie realizować tego obowiązku z uwagi na brak stosownego upoważnienia, niemniej

¹ Dalej „MGOPS”.

² Dalej: „Kierownik”.

³ Czynności kontrolne zakończono 6 grudnia 2022 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623. Dalej: „ustawa o NIK”.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dz. U. z 2022 r., poz. 1205. Dalej: „ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów”.

mimo istnienia przesłanek do dokonania trzech zgłoszeń nie zasygnalizował Burmistrzowi Kcyni potrzeby podjęcia działań w tym zakresie.

MGOPS dbał o przyłączanie się Burmistrza Kcyni do prowadzonych wobec dłużników postępowań egzekucyjnych i przygotowywał dla niego wnioski w tym zakresie. Niemniej w jednym przypadku wniosek ten sporządzony został zbyt wcześnie, zanim decyzja o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego stała się ostateczna.

W kontrolowanym okresie MGOPS sporządzał i terminowo przekazywał odbiorcom kwartalne sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów⁷ oraz sprawozdania Rb-27ZZ z wykonania planu dochodów związanych z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami⁸. Wielkości wykazane w ww. sprawozdaniach budżetowych odpowiadały zapisom w ewidencji księgowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawidłowość i skuteczność działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2020-2022 (I połowa) MGOPS tytułem świadczeń z funduszu alimentacyjnego¹⁰ wypłacił 1 580,2 tys. zł, z tego 647,1 tys. zł w roku 2020, 625,7 tys. zł w roku 2021 oraz 307,4 tys. zł w I półroczu 2022 r. W ww. okresie dłużnicy alimentacyjni zwrócili łącznie 610,2 tys. zł¹¹, z czego kwotę 279,2 tys. zł zaliczono na należność główną, a kwotę 331,0 tys. zł na odsetki. Kwota 292,8 tys. zł została wygaszona. Tym samym stan należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego od początku jego istnienia (bez uwzględnienia świadczeń nienależnie pobranych) wyniósł na koniec I półrocza 2022 r. 7 485,8 tys. zł, co oznaczało wzrost w stosunku do stanu na początek kontrolowanego okresu o 1 142,3 tys. zł, tj. o 18,0%.

Skuteczność dochodzenia w latach 2020-2022 (I półrocze) zwrotu należności wypłaconych z funduszu alimentacyjnego¹² wynosiła odpowiednio: 1,9%, 1,4% i 0,9 % i opierała się głównie na skuteczności egzekucji komorniczej.

(akta kontroli str. 68, 70-71)

Kierownik MGOPS wskazała, że dla podniesienia skuteczności dochodzenia zwrotu należności od dłużników alimentacyjnych – oprócz działań przewidzianych w rozdziale 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów – każdorazowo po wydaniu decyzji przyznającej świadczenia z FA składano zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa określonego w art. 209 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny¹³ z uwagi na zaległość dłużnika stanowiącą równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych.

⁷ Dalej również „sprawozdania FA”.

⁸ Dalej: „sprawozdania Rb-27ZZ”.

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Dalej również: „FA”.

¹¹ Kwota obejmuje zarówno wpłaty z egzekucji komorniczej (576,3 tys. zł), jak i wpłaty własne dłużników (33,9 tys. zł).

¹² Liczona jako odsetek kwot zwróconych przez dłużników i zaliczonych na należność główną do stanu należności z tytułu wypłaconych świadczeń z FA na początek roku kalendarzowego, bez uwzględnienia świadczeń nienależnie pobranych.

¹³ Dz. U. z 2022 r., poz. 1138, ze zm. Dalej: „Kodeks karny”.

Wśród głównych problemów utrudniających skuteczne dochodzenie należności z FA Kierownik MGOPS wskazała dużą liczbę odmów wszczęcia i umorzeń dochodzeń wobec dłużników alimentacyjnych na składane zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa z art. 209 Kodeksu karnego oraz nieaktualne od lat adresy dłużników wskazywane przez komorników w zaświadczeniach o bezskuteczności egzekucji.

(akta kontroli str. 42-43)

W latach 2020-2022 (I półrocze) organy zewnętrzne nie obejmowały kontrolą działań MGOPS wobec dłużników alimentacyjnych. Zagadnienie to było jednak przedmiotem audytu przeprowadzonego w trzecim kwartale 2022 r. na zlecenie Burmistrza Kcyni. Raport z audytu, zawierający trzy rekomendacje¹⁴, przekazany został Kierownikowi MGOPS w toku kontroli, 7 listopada 2022 r.

(akta kontroli str. 23-26, 43, 79-85)

1.2. W latach 2020-2022 (I półrocze) osoby uprawnione do alimentów lub ich przedstawiciele nie składali wniosków o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych w przypadku bezskuteczności egzekucji. W okresie do 8 listopada 2022 r. na stronie internetowej kontrolowanej jednostki nie zamieszczono informacji o takiej możliwości. Kierownik MGOPS wskazała, że osoby uprawnione są informowane o przysługującym im uprawnieniu przez pracownika MGOPS zazwyczaj w momencie, gdy przestają się kwalifikować do otrzymywania świadczeń z funduszu alimentacyjnego lub w ogóle nie kwalifikują się do świadczeń i pytają, jakie kroki można podjąć wobec dłużnika. W toku kontroli, 9 listopada 2022 r., dokonano modyfikacji zapisów na stronie MGOPS, uzupełniając zakładkę *Fundusz alimentacyjny* o informacje dotyczące możliwości złożenia wniosku o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych. Zostały one ponownie uzupełnione 30 listopada 2022 r.

(akta kontroli str. 43, 45, 86-87, 248-249)

1.3. W latach 2020-2022 (I półrocze) MGOPS wydał łącznie 190 decyzji przyznających świadczenia z FA, z tego:

- 99 w roku 2020 dla 90 wierzycieli reprezentujących łącznie 130 uprawnionych;
- 84 w roku 2021 dla 79 wierzycieli reprezentujących łącznie 110 uprawnionych;
- siedem w I półroczu 2022 r. dla siedmiu wierzycieli reprezentujących łącznie siedmiu uprawnionych. Ponadto na podstawie art. 19 ust. 4 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów MGOPS kontynuował w okresie od lutego do czerwca 2022 r. realizację jednej decyzji przyznającej świadczenie dla siedmiu uprawnionych.

Rejestr decyzji w sprawach przyznania i zmiany wysokości świadczeń z FA prowadzony był przez MGOPS w kontrolowanym okresie w programie dziedzinowym, przy wykorzystaniu funkcjonalności polegającej na możliwości generowania zestawień zbiorczych decyzji wydanych i realizowanych w poszczególnych miesiącach okresu świadczeniowego przy wsparciu tego programu.

(akta kontroli str. 46-65, 88-89)

¹⁴ [1] Wytaczanie powództw przeciwko osobom zobowiązanym do obowiązku alimentacyjnego w dalszej kolejności w przypadku posiadania wiedzy o takich osobach. [2] Uzupełnienie informacji na stronie MGOPS o informację dotyczącą uprawnień wierzycieli alimentacyjnych w zakresie możliwości ustalania obowiązku alimentacyjnego obowiązanych w dalszej kolejności. [3] Informowanie kierowników zakładów karnych, że osoby osadzone w tych zakładach są dłużnikami alimentacyjnymi uprawnionymi do podjęcia zatrudnienia w pierwszej kolejności.

1.4. Wyłącznie jako organ właściwy wierzyciela¹⁵ MGOPS działał w związku z przyznaniem świadczeń dla 54 wierzycieli w roku 2020, 48 wierzycieli w roku 2021 oraz ośmiu wierzycieli w I półroczu 2022 r. (łącznie 115 decyzji).

Badanie czynności podjętych przez MGOPS w następstwie 20 decyzji o przyznaniu świadczeń z FA¹⁶, w sprawach, w których stanowił on wyłącznie OWW wykazało, że:

- stosownie do art. 3 ust. 5 pkt 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w każdym przypadku MGOPS wystąpił do organu właściwego dłużnika¹⁷ z wnioskiem o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego, przy czym w czterech przypadkach nie przekazał właściwemu organom informacji wymaganych art. 27 ust. 7 i 7a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, co zostało szczegółowo opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W 18 przypadkach wnioski sporządzono w dniu wydania decyzji przyznającej świadczenie, w jednym 10 dni po ustaleniu adresu dłużnika, a tym samym organu właściwego w sprawie. W ostatnim przypadku wniosek wysłano po upływie 85 dni od wydania decyzji przyznającej świadczenie, co zostało opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.
- w każdym przypadku MGOPS przekazał dłużnikowi alimentacyjnemu informacje wymagane art. 27 ust. 7 ustawy o pomocy uprawnionym do alimentów, w szczególności dotyczące przyznania świadczeń z FA na kolejny okres świadczeniowy i obowiązku ich zwrotu. Czynności te MGOPS podejmował bez zbędnej zwłoki, sporządzając informację: w 18 przypadkach w dniu wydania decyzji przyznającej świadczenie, w jednym - po upływie sześciu dni od wydania decyzji, a w jednym - dzień po ustaleniu adresu dłużnika.

(akta kontroli str. 46, 90-108)

1.5. W kontrolowanym okresie MGOPS jako OWW przekazywał informacje o zobowiązaniach dłużników alimentacyjnych, których zaległość obejmowała okres dłuższy niż sześć miesięcy do pięciu z sześciu biur wymienionych w wykazie prowadzonym przez ministra właściwego ds. gospodarki w Biuletynie Informacji Publicznej. Informacji nie wysyłano do jednego z biur, które zakończyło swoją działalność z dniem 1 grudnia 2021 r. Ustalenia w tym zakresie opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Dane przekazywano przy wsparciu programu dziedzinowego, z częstotliwością nie rzadszą niż co cztery miesiące. W okresie od stycznia 2020 r. do czerwca 2022 r. skutecznie przesłano do każdego z pięciu biur informacji gospodarczej od 25 do 31 pakietów danych. Badanie informacji na temat 10 wybranych dłużników¹⁸ wykazało, że:

- w 118 ze 143 pakietów przesłanych do biur w ww. okresie przekazano wyłącznie dane o zadłużeniu z tytułu świadczeń z FA, pomijając dane o zadłużeniu z tytułu zaliczek alimentacyjnych. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*¹⁹;

¹⁵ Dalej: „OWW”.

¹⁶ 10 decyzji o przyznaniu świadczeń z FA na okres świadczeniowy 2020/2021 i 10 decyzji o przyznaniu świadczeń na okres świadczeniowy 2021/2022.

¹⁷ Dalej: „OWD”.

¹⁸ Pięciu o najwyższej wartości zadłużenia z FA według stanu na 31 grudnia 2020 r. oraz pięciu o najwyższej wartości zadłużenia z tytułu zaliczki alimentacyjnej według stanu na 31 grudnia 2020 r.

¹⁹ Okres zaniżenia wykazanych zobowiązań w objął czas w przypadku: BIG InfoMonitor S.A. od 1 stycznia 2020 r. do 3 lutego 2021 r. i od 8 marca 2021 r. do 17 lutego 2022 r., w przypadku Krajowego Biura Informacji Gospodarczej S.A. i Krajowej Informacji Długów Telekomunikacyjnych Biuro Informacji Gospodarczej S.A. od 1 stycznia 2020 r. do 3 lutego 2021 r. i od 8 marca 2021 r. do 6 grudnia 2021 r., w przypadku ERIF Biuro

- według stanu na dzień 1 stycznia 2020 r. wszyscy dłużnicy objęci badaniem wykazani byli jako osoby posiadające zadłużenie alimentacyjne, jednak w wyniku późniejszych aktualizacji usunięto wpisy dotyczące dwóch z nich, przez co mimo zadłużenia nie figurowali oni w ogóle w bazach dłużników w zależności od biura informacji gospodarczej przez okres od 74 do 147 dni w przypadku pierwszej sprawy oraz od 374 do 487 dni w przypadku drugiej sprawy. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 109-144)

1.6. Do 22 listopada 2022 r. pracownicy MGOPS nie posiadali upoważnienia do realizacji w imieniu Burmistrza Kcyni obowiązku wynikającego z art. 8a ust. 1 pkt 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, tj. do zamieszczania w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji o których mowa w art. 8 ustawy z dnia 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych²⁰ w zakresie zobowiązań określonych w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w przypadkach, gdy komornik nie prowadził ich egzekucji, a zaległość powstała za okres dłuższy niż trzy miesiące

W okresie od grudnia 2021 r. do października 2022 r. obowiązkowi zgłoszenia podlegało trzech dłużników. Mimo to MGOPS nie wskazał Burmistrzowi Kcyni na potrzebę podjęcia działań w ww. zakresie ani nie przekazał informacji niezbędnych do realizacji tego zadania przez Urząd Miejski w Kcyni. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 5-22, 145, 150-153)

1.7. W latach 2020-2022 (I półrocze) MGOPS był organem właściwym dla odpowiednio 120, 93 i 92 dłużników, co oznaczało spadek w stosunku do liczby z roku 2019 o odpowiednio cztery, 31 i 32 osoby. Wśród przyczyn zaobserwowanego trendu Kierownik MGOPS wskazała: mniejszą liczbę otrzymanych wniosków o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych z innych gmin, nieprzebywanie dłużnika w gminie Kcynia oraz zgony dłużników.

Realizując przypisane ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów zadania w ww. okresie:

- skierował do komornika 163 wnioski o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, z tego 85 w roku 2020, 74 w roku 2021 i cztery w I półroczu 2022 r.;
- przeprowadził 65 wywiadów alimentacyjnych i odebrał 65 oświadczeń majątkowych, z tego 22 w roku 2020, 37 w roku 2021 i sześć w I półroczu 2022 r.;
- przekazał dziesięciokrotnie komornikowi sądowemu informacje pochodzące z wywiadu alimentacyjnego i oświadczeń majątkowych, z tego trzy w roku 2020, sześć w roku 2021 i jedną w I półroczu 2022 r.;
- zobowiązał w 16 przypadkach dłużników alimentacyjnych do zarejestrowania się w powiatowym urzędzie pracy, z tego 10 w roku 2020 i sześciu w roku 2021;
- w 22 przypadkach poinformował powiatowy urząd pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika, z tego pięciu w roku 2020, 13 w roku 2021 i czterech w I półroczu 2022 r.;

Informacji Gospodarczej S.A. od 1 stycznia 2020 r. do 17 lutego 2022 r., w przypadku Krajowego Rejestru Długów Biuro Informacji Gospodarczej S.A. od 1 stycznia 2020 r. do 4 lutego 2021 r. i od 8 marca 2021 r. do 6 grudnia 2021 r.

²⁰ Dz. U. z 2021 r., poz. 1909, ze zm. Dalej: „ustawa o KRZ”.

- wszczął postępowania w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych wobec odpowiednio: 10, sześciu i trzech osób;
- wydał decyzje o uznaniu za dłużnika uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych w odniesieniu do odpowiednio: dwóch, trzech i dwóch osób;
- skierował wnioski o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 § 1 Kodeksu karnego wobec odpowiednio: dwóch, dwóch i jednego dłużnika;
- skierował wnioski o zatrzymanie prawa jazdy wobec dwóch dłużników.

(akta kontroli str. 73-78, 397)

Badanie działań podjętych przez MGOPS w odniesieniu do 20 dłużników alimentacyjnych, z tego 10 w związku z wydaniem przez MGOPS decyzji przyznającej świadczenia z FA na okres świadczeniowy 2020/2021 oraz 10 na wnioski właściwych OWD po wydaniu decyzji za ww. okres wykazało, że MGOPS:

- w celu realizacji obowiązku określonego w art. 4 ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w każdym przypadku wezwał dłużnika do stawienia się celem przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego. Działania te podjęto w dniu wydania decyzji w sprawie przyznania świadczenia z FA (dziewięć z 10 badanych przypadków), w ciągu 125 dni od wydania tej decyzji lub w czasie od dwóch do 50 dni od wpływu wniosku OWD. W 16 z ww. przypadków przeprowadzono wywiad alimentacyjny i odebrano od dłużnika oświadczenie o stanie majątkowym, stosując przy tym wzory określone rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2011 r. w sprawie wzoru kwestionariusza wywiadu alimentacyjnego oraz wzoru oświadczenia majątkowego dłużnika alimentacyjnego²¹. Przed przyjęciem oświadczenia pouczano jednak o odpowiedzialności karnej przytaczając normy w nieobowiązującej treści. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W jednej ze spraw przyjęto oświadczenie majątkowe nie w pełni wypełnione, co również opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- w trzech z czterech przypadków, gdy wystąpiły ku temu przesłanki, stosownie do art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, zobowiązał dłużnika do zarejestrowania się jako bezrobotny albo jako poszukujący pracy. W jednym przypadku tego nie uczynił, co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- w każdym z pięciu przypadków, gdy wystąpiły ku temu przesłanki, stosownie do art. 5 ust. 2 pkt 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, poinformował powiatowy urząd pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika. Czynności te podjęto w trzech przypadkach w dniu wywiadu alimentacyjnego, w trakcie którego MGOPS ustalił, że zarejestrowany w powiatowym urzędzie pracy²² dłużnik nie mógł wywiązać się ze swoich zobowiązań z powodu braku zatrudnienia. W pozostałych dwóch przypadkach od wywiadu minęło odpowiednio 48 i 106 dni;
- w każdym z dwóch przypadków, gdy wystąpiły ku temu przesłanki, stosownie do art. 5 ust. 3 ustawy o pomocy uprawnionym do alimentów, wszczął postępowanie w sprawie uznania dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych oraz w terminie 30 dni od tego wszczęcia wydał decyzję w sprawie;

²¹ Dz. U z 2011 r., Nr 73, poz. 395.

²² Dalej: „PUP”.

- w jedynym przypadku, gdy było to wymagane²³, po wydaniu w kontrolowanym okresie decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, stosownie do art. 5 ust. 3b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów skierował wniosek o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 Kodeksu karnego;
- w każdym z dwóch przypadków, po wydaniu w okresie po 1 września 2020 r. decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, stosownie do art. 5 ust. 3b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, wystąpił do centralnej ewidencji kierowców²⁴ o informację, czy dłużnik alimentacyjny posiada uprawnienie do kierowania pojazdami, a w przypadku pozytywnej odpowiedzi dotyczącej jednego dłużnika skierował wniosek do starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego;
- w jednym z dziewięciu przypadków, mimo uznania w okresie przed 1 września 2020 r. dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, pozostawał w okresie do 8 listopada 2022 r. w zwłoce z realizacją obowiązku dotyczącego uzyskania z CEPIK informacji o posiadaniu przez dłużnika uprawnienia do kierowania pojazdami. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- w jedynym przypadku, gdy w toku przeprowadzonego wywiadu alimentacyjnego nie potwierdzono dalszego nieposiadania uprawnień do kierowania pojazdami przez dłużnika alimentacyjnego uznanego przed 1 września 2020 r. za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, nie wystąpiono ponownie do CEPIK o stosowną informację. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- w każdym przypadku, gdy w toku wywiadu alimentacyjnego i z oświadczenia majątkowego dłużnika ustalił fakty istotne dla skuteczności postępowania egzekucyjnego, stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, sporządził i przekazał komornikowi sądowemu informację, przy czym w jednym przypadku była to informacja nierzetelna, błędnie obrazująca sytuację majątkową dłużnika, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- w jedynym przypadku, gdy zaległość dłużnika po raz pierwszy objęła okres dłuższy niż 6 miesięcy, działając jako OWW, stosownie do art. 8a ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, przekazał informację gospodarczą do pięciu działających wówczas biur informacji gospodarczej, w pozostałych przypadkach aktualizował informację zgodnie z zasadami opisanymi w pkt. 1.6. niniejszego wystąpienia;
- we wszystkich 10 przypadkach, w których działał jako OWW przygotował dla Burmistrza Kcyni wniosek o przyłączenie do postępowania egzekucyjnego, a następnie przesłał do komornika sądowego, załączając do niego, zgodnie z art. 27 ust. 8 pkt 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, w dziewięciu sprawach ostateczną decyzję o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego. W jednej sprawie załączona decyzja nie miała przymiotu ostateczności, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W pozostałych

²³ W przypadku drugiego dłużnika MGOPS posiadał informację o skierowaniu przez prokuraturę 15 dni po uprawomocnieniu się decyzji o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych aktu oskarżenia o przestępstwo z tego samego paragrafu.

²⁴ Dalej: „CEPIK”.

przypadkach wniosek o przyłączenie do postępowania egzekucyjnego kierowano do komornika w okresie od 20 do 92 dni od uprawomocnienia decyzji o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

(akta kontroli str. 158-204)

1.8. W kwestii współpracy z PUP w zakresie wymiany informacji i działań w zakresie aktywizacji zawodowej dłużników alimentacyjnych Kierownik MGOPS wskazała, że MGOPS posiada elektroniczny dostęp do programu SEPI Powiatowego Urzędu Pracy w Nakle nad Notecią zawarty za porozumieniem stron, umożliwiający weryfikację faktu zarejestrowania się w PUP. Po uzyskaniu informacji o dłużniku MGOPS jako OWD występował do PUP z wnioskiem o przedstawienie informacji odnośnie do możliwości aktywizacji zawodowej, PUP zaś informował pisemnie o przebiegu aktywizacji zawodowej dłużnika.

Kierownik MGOPS wskazała również, że skuteczność w zakresie aktywizacji zawodowej dłużników jest na niskim poziomie.

(akta kontroli str.148)

1.9. W okresie od stycznia 2020 r. do czerwca 2022 r. MGOPS wydał siedem decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych. Działania MGOPS zmierzały do przekazania dłużnikowi wiedzy o wszczęciu postępowania administracyjnego. Zawiadomienia o wszczęciu zawierały pouczenie o zasadach przewidzianych w art. 41 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego²⁵, a doręczone zostały w trzech przypadkach do rąk własnych adresata, w trzech przypadkach – w sposób określony w art. 43 Kpa (dorosłemu domownikowi), a w jednym przypadku - w sposób określony w art. 44 Kpa. Dwie decyzje kończące postępowanie doręczone zostały w sposób określony w art. 43 Kpa i dwie w sposób określony w art. 44 Kpa. W żadnym z ww. przypadków nie doszło do obalenia domniemania doręczenia.

W jednym przypadku przed wydaniem decyzji mimo zebrania w toku postępowania dowodów nie zawiadomiono strony o możliwości wypowiedzenia się, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 183-184, 213-217, 242, 409)

1.10. W kontrolowanym okresie w odniesieniu do żadnej ze spraw MGOPS nie wystąpił z powództwem o ustalenie alimentów od osób zobowiązanych w dalszej kolejności.

(akta kontroli str. 148-149, 244, 251)

Informację o możliwości nałożenia obowiązku alimentacyjnego na zobowiązanego w dalszej kolejności zamieszczono na stronie internetowej MGOPS jako realizację zaleceń poaudytowych w toku kontroli, 28 listopada 2022 r.

(akta kontroli str. 79-87, 245-246)

1.11. W okresie od stycznia 2020 r. do czerwca 2022 r. MGOPS złożył pięć wniosków o ściganie przestępstwa z art. 209 Kodeksu karnego oraz 189 zawiadomień o możliwości popełnienia przestępstwa niealimentacji.

Złożenie wniosku o ściganie każdorazowo poprzedzone zostało wydaniem decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych umorzono zostało dochodzenie prowadzone na podstawie jednego z nich, ponadto w dwóch przypadkach odmówiono wszczęcia dochodzenia. W każdym przypadku powołano się na brak znamion czynu zabronionego.

²⁵ Dz. U. z 2022 r., poz. 2000, ze zm. Dalej: „Kpa”.

Zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa składane były po przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego na kolejny okres świadczeniowy. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych umorzono zostały dochodzenia prowadzone na podstawie 20 z nich, ponadto w 80 przypadkach odmówiono wszczęcia dochodzenia.

(akta kontroli str. 75-77, 108, 242)

1.12. W okresie od stycznia 2020 r. do czerwca 2022 r. MGOPS nie udzielał ulg w spłacie należności, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1, 2 i 4 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. W ww. okresie (w maju 2022 r.) wpłynął jeden wniosek o umorzenie połowy należności z funduszu alimentacyjnego wraz z odsetkami oraz rozłożenie na raty pozostałej części, ewentualnie rozłożenie na raty całej zaległości. Decyzję w sprawie MGOPS wydał 5 sierpnia 2022 r. Decyzją z 19 października 2022 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Bydgoszczy uchyliło zaskarżoną decyzję w całości i przekazało sprawę do ponownego rozpoznania. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych sprawa była na etapie rozpatrywania.

(akta kontroli str. 66, 237-241)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. MGOPS nie przekazał informacji o zobowiązaniach dłużników alimentacyjnych, których zaległość obejmowała okres co najmniej sześciu miesięcy do jednego z sześciu biur informacji gospodarczej działających w kontrolowanym okresie (Bisnode Międzynarodowe Biuro Informacji Gospodarczej S.A.²⁶), co było niezgodne z art. 8a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w związku z art. 11a ust. 2 i z art. 12a ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych²⁷. Według wskazanych przepisów organ właściwy wierzyciela powinien przekazać tę informację wszystkim biurom znajdującym się w wykazie prowadzonym przez ministra właściwego ds. gospodarki w Biuletynie Informacji Publicznej²⁸. Wskazane biuro zakończyło swoją działalność 1 grudnia 2021 r.²⁹

Kierownik MGOPS wyjaśniła, że w lutym 2021 r. MGOPS zgłosił konto do biura Bisnode mBiG i otrzymał wiadomość z linkiem aktywacyjnym. Z uwagi na brak zakładki w systemie dziedzicznym nie przekazano jednak z systemu danych o zadłużeniach. Rozszerzenie o komunikację z serwisem Bisnode mBiG miało miejsce w sierpniu 2021 r. 24 września 2021 r. MGOPS przygotował pierwsze dane o zadłużeniach, ale system odrzucił zawartość przesyłu do mBiG. Również kolejne przesyłki z 12 października 2021 r., 9 listopada 2021 r. oraz 30 listopada 2021 r. zostały odrzucone przez system z przyczyn nieznanymi MGOPS.

(akta kontroli str. 109-110, 380, 384-388)

W odniesieniu do powyższych wyjaśnień Izba zauważa, że brak funkcjonalności stosowanego przez jednostkę systemu nie zwalnia z nałożonego ustawą obowiązku, w związku z powyższym należało poszukiwać innego sposobu skutecznego przekazywania danych.

2. W okresie od stycznia 2020 r. do czerwca 2022 r. w ramach 118 spośród 143 aktualizacji przekazanych do biur informacji gospodarczej nie podano informacji o zadłużeniu z tytułu zaliczek alimentacyjnych, których ujawnianie łącznie

²⁶ Dalej: „Bisnode mBiG”.

²⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 2057, ze zm. Dalej: „ustawa o udostępnianiu informacji gospodarczych”.

²⁸ <https://www.gov.pl/web/rozwój-praca-technologie/wykaz-biur-wykonujacych-dzialalnosc-gospodarcza>.

²⁹ Z dniem 8 lipca 2022 r. Spółka została wykreślona z Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

z zadłużeniem względem FA przewidywał w przypadku powstania zaległości dłuższych niż 6 miesięcy art. 8a ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Kierownik MGOPS wyjaśniła, że ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów reguluje sposób postępowania wobec dłużników z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Wobec dłużników posiadających zadłużenie z tytułu samej zaliczki alimentacyjnej nie podejmuje się działań przewidzianych w ww. ustawie, tj. nie wzywa się dłużnika na wywiad alimentacyjny, nie wszczyna postępowań w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych itp. W związku z powyższym analogicznie nie dokonywano zgłoszenia zaliczek alimentacyjnych do biur informacji gospodarczych. Takie zobowiązanie nie znajdowało wprost odzwierciedlenia w przepisach dotyczących zaliczki. Kierownik MGOPS wskazała jednak, że z uwagi na wewnętrzne czynności kontrolne dokonano weryfikacji interpretacji przepisu ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów i od 18 lutego 2022 r. dłużnicy posiadający zadłużenie względem funduszu alimentacyjnego i zaliczki alimentacyjnej są aktualizowani do biur informacji gospodarczej.

(akta kontroli str. 110-144, 380-381)

3. W kontrolowanym okresie w dwóch z 10 zbadanych przypadków rekordy dotyczące zadłużenia dłużników zostały usunięte w ramach aktualizacji informacji przekazywanych do biur informacji gospodarczej, mimo istnienia zadłużenia alimentacyjnego obejmującego okres co najmniej 6 miesięcy. Skutkiem powyższego ww. nie figurowali w ogóle w bazach dłużników w zależności od biura informacji gospodarczej przez okres od 74 do 147 dni w przypadku pierwszej sprawy oraz od 374 do 487 dni w przypadku drugiej sprawy. Powyższe naruszało art. 8a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w zw. z art. 11a i 12a ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych.

Dłużnicy zostali ponownie zgłoszeni do biur informacji gospodarczych w ramach aktualizacji przekazanych 7 grudnia 2021 r. lub 18 lutego 2022 r.

Kierownik MGOPS wyjaśniła, że komunikacja z biurami informacji gospodarczej następuje poprzez aktualizację zadłużenia przez system dziedziny. Wysyłając aktualizację pracownik MGOPS nie był świadomy, że dwóch dłużników zostało usuniętych przez system z biur informacji gospodarczych. Podała, że MGOPS nie zna przyczyny usunięcia dłużników przez system dziedziny.

(akta kontroli str. 111-144, 381)

Odnosząc się do wskazanych wyjaśnień Izba zauważa, że przed wysłaniem aktualizacji danych konieczny jest przegląd raportów z przesyłki w zakresie rekordów usuniętych.

4. W odniesieniu do żadnego z trzech przypadków, w których komornik nie prowadził w kontrolowanym okresie egzekucji, a zaległość dłużników alimentacyjnych z tytułu zobowiązań, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów obejmowała okres dłuższy niż 3 miesiące, MGOPS nie podjął działań w celu zamieszczenia w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji, o których mowa w art. 8 ustawy o KRZ, tj. nie mając do 21 listopada 2022 r. stosownego upoważnienia nie zwrócił Burmistrzowi Kcyni uwagi na konieczność realizacji obowiązku określonego w art. 8a ust. 1 pkt 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, w tym nie przekazał danych do realizacji tego zadania przez Urząd Miejski w Kcyni.

Kierownik MGOPS wyjaśniła, że nie przekazywała informacji Burmistrzowi Kcyni gdyż na podstawie art. 8b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów

upoważnił on MGOPS do podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych, a tym samym zlecił prowadzenie wobec nich wszelkich działań. Podała również, że dane dłużników nie zostały zamieszczone w Krajowym Rejestrze Zadłużonych z uwagi na brak możliwości wysyłki danych osób zadłużonych bezpośrednio z aplikacji dziedzinowej oraz oczekiwania na wprowadzenie bezpiecznej możliwości przekazywania danych w systemie posiadającym homologację Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej. Wskazała ponadto, że jeden z dłużników jest obcokrajowcem, a MGOPS zna jedynie jego imię i nazwisko oraz datę urodzenia, tym samym nie posiada danych niezbędnych do wprowadzenia dłużnika do Krajowego Rejestru Zadłużonych.

(akta kontroli str. 5-22, 145, 150-153, 391)

W odniesieniu do powyższych wyjaśnień Izba zauważa, że brak funkcjonalności systemu nie zwalnia z obowiązku realizacji zadań przewidzianych ustawą. W przypadku braku danych niezbędnych do dokonania wpisu niezbędne są natomiast próby ich uzyskania, np. z informacji o postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym za granicą.

5. W jednej z 10 zbadanych spraw MGOPS przygotował dla Burmistrza Kcyni wnioski o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, mimo iż decyzja w sprawie przyznania świadczenia z FA nie miała jeszcze przymiotu ostateczności³⁰. Było to niezgodne z art. 27 ust. 8 pkt 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Kierownik MGOPS wyjaśniła, że przyczyną powyższego było omyłkowe wyliczenie terminu uprawomocnienia się decyzji MGOPS.

(akta kontroli str. 155-157, 382)

6. W czterech z 20 badanych spraw po wydaniu decyzji przyznających świadczenie z funduszu alimentacyjnego³¹ organowi właściwemu dłużnika nie przekazano danych, o których mowa w art. 27 ust. 7 i 7a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Kierownik MGOPS wyjaśniła, że spowodowane to było przeoczeniem dołączenia do pisma odpisu zaświadczenia o bezskuteczności egzekucji spowodowanym natłokiem obowiązków związanych z nowym okresem zasiłkowym.

(akta kontroli str. 90-100, 381)

7. W jednym z dwóch objętych badaniem postępowań w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych przed wydaniem decyzji³² nie powiadomiono dłużnika o możliwości zapoznania się z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, czym naruszono art. 10 § 1 Kpa.

Kierownik MGOPS wyjaśniła, że nastąpiło to w wyniku incydentalnej pomyłki.

(akta kontroli str. 183-184, 213-217, 409)

8. W dwóch z 20 badanych przypadków MGOPS działając jako OWD nierzetelnie wywiązywał się z obowiązku określonego w art. 5 ust. 3b pkt 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów nakazującego podjęcie działań w celu zatrzymania prawa jazdy dłużnikom uznanym za uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych. W pierwszej ze spraw zapytanie do CEPIK o potwierdzenie posiadania przez dłużnika uprawnienia do kierowania pojazdami skierowano dopiero w toku kontroli, po ponad czterech latach od uprawomocnienia się decyzji w sprawie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych³³. W drugim

³⁰ Decyzja nr FA.532.92.2020 z 26 maja 2021 r. stała się ostateczna 14 czerwca 2021 r. a wniosek wystosowano 2 czerwca 2021 r.

³¹ Nr FA.532.48.2020, FA.532.9.2021, FA.532.31.2021, FA.532.43.2021

³² Nr FA.533.91.2021 z 20 września 2021 r.

³³ Nr FA.533.101.2018 z 8 października 2018 r.

przypadku zapytania takiego nie ponowiono, mimo iż decyzja z 17 lutego 2017 r. o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych pozostawała w mocy, a dłużnik w 2020 r. nie stawiał się na wywiad alimentacyjny i nie potwierdził, iż nadal nie posiada prawa jazdy.

W odniesieniu do pierwszego przypadku Kierownik MGOPS podała, iż wynikało to z przeoczenia spowodowanego natłokiem obowiązków. W odniesieniu do drugiej ze spraw wyjaśniła, iż wobec treści art. 5a ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, z uwagi na to, że decyzja w sprawie uznania za dłużnika uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych pozostawała w mocy, nie wszczynano kolejnego postępowania w celu wydania decyzji o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych i tym samym nie wysłano wniosku z zapytaniem do CEPIK.

(akta kontroli str. 164-166, 170-172, 218-226, 392, 407)

Odnosząc się do wskazanych wyjaśnień Izba zauważa, że zgodnie z art. 5 ust. 3b pkt 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów OWD ma obowiązek wnioskować o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika uznanego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, a warunkiem skierowania do starosty wniosku w tym zakresie jest to, aby dłużnik posiadał uprawnienia. Jeśli dawno temu ustalono, że dłużnik nie posiada prawa jazdy, nie ma przeszkód, aby ponowić zapytanie. Nie stoi temu na przeszkodzie treść art. 5a ww. ustawy, który nie wymienia zapytania do CEPIK w katalogu czynności, których się nie powtarza w sytuacji, gdy dłużnik uznany za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych uniemożliwi przeprowadzenie wywiadu. W ocenie NIK przepis art. 5a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów należy interpretować ściśle. Przeciwna wykładnia doprowadziłaby do sytuacji, w której dłużnicy, którzy nabędą uprawnienia do kierowania pojazdami po uprawomocnieniu się decyzji o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych znajdują się w uprzywilejowanej sytuacji w stosunku do tych, którzy posiadali prawo jazdy przed wydaniem dla nich takiej decyzji.

9. W jednym z badanych przypadków po przeprowadzonym wywiadzie alimentacyjnym i ustaleniu, że dłużnik nie wywiązuje się ze swoich zobowiązań z powodu braku zatrudnienia, nie zobowiązano dłużnika uznanego w 2017 r. za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych do zarejestrowania w PUP jako osoba poszukująca pracy, co było niezgodne z art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy o pomocy uprawnionym do alimentów.

Kierownik MGOPS wyjaśniła, że przyczyną powyższego było ustalenie, iż dłużnik posiada umiarkowany stopień niepełnosprawności i na podstawie art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych³⁴, orzeczenie to potraktowano na równi z orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS o całkowitej niezdolności do pracy.

(akta kontroli str. 173-175, 232-236, 408)

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień Izba zauważa, że art. 5 pkt 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych nie daje podstawy do zrównania orzeczeń w odwrotnym kierunku, co oznacza, że orzeczenia o niepełnosprawności nie są traktowane jak orzeczenia o niezdolności do pracy. Samo orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności nie jest przeszkodą w podjęciu zatrudnienia. W tym konkretnym przypadku wynikało to również z treści samego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, w uzasadnieniu którego zapisano, że osoba jest zdolna do pracy w warunkach pracy chronionej.

³⁴ Dz. U. z 2021 r., poz. 573, ze zm. Dalej: „ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych”.

10. We wszystkich zbadanych przypadkach oświadczenia majątkowe od dłużników przyjmowano na wzorze zawierającym nieaktualne pouczenie w zakresie wymiaru sankcji przewidzianej w art. 233 Kodeksu karnego. Ponadto w jednym przypadku odebrano od dłużnika alimentacyjnego oświadczenie majątkowe nie w pełni wypełnione³⁵, co w ocenie NIK było działaniem nierzetelnym. Kierownik MGOPS nie wyjaśniła przyczyn braku modyfikacji pouczenia o odpowiedzialności karnej. Podawała ponadto, że przyjęcie nie w pełni wypełnionego oświadczenia wynikało z przeoczenia.

(akta kontroli str. 158-204, 229-230, 391)

11. W jednym przypadku nierzetelnie sporządzono pisemną informację dla organu prowadzącego postępowanie egzekucyjne, wskazując w niej, że dłużnik nie ma ruchomości, podczas gdy ze złożonego oświadczenia majątkowego wynikało, że posiada on samochód osobowy o szacunkowej wartości 6 tys. zł.

Kierownik MGOPS wyjaśniła, że wynikało to z incydentalnej pomyłki.

(akta kontroli str. 229-231, 391)

12. W sporadycznych sytuacjach działania wobec dłużników alimentacyjnych MGOPS podejmował po upływie od 85 do 125 dni:

- w jednym spośród 20 zbadanych przypadków, w których MGOPS działał wyłącznie jako OWW, wniosek o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego wysłany został do OWD po upływie 85 dni od wydania decyzji w sprawie przyznania świadczeń z FA;
- w jednym spośród 10 zbadanych przypadków, w których MGOPS działał jednocześnie jako OWW i OWD, wezwanie do stawienia się w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego wysłane zostało do dłużnika po upływie 125 dni od wydania decyzji w sprawie przyznania świadczeń z FA.

Zdaniem NIK było to postępowanie nierzetelne, a czynności w tym zakresie powinny być podejmowane niezwłocznie.

Kierownik MGOPS wyjaśniła, iż wynikało to z pomyłek lub przeoczeń spowodowanych natłokiem obowiązków.

(akta kontroli str. 154, 178-179, 382, 405)

OCENA CZĄSTKOWA

W kontrolowanym okresie MGOPS podejmował przewidziane ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów działania wobec dłużników alimentacyjnych, nie zaniechując w sposób systemowy żadnego z zadań, do realizacji którego otrzymał upoważnienie od Burmistrza Kcyni. Stwierdzono jednak pojedyncze przypadki niepodjęcia przewidzianych prawem czynności w odniesieniu do konkretnego dłużnika, podjęcia ich ze znacznym opóźnieniem lub niewłaściwej realizacji. Kontrola wykazała ponadto, że do grudnia 2021 r. w gminie Kcynia nie zamieszczano w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji o zobowiązaniach dłużników, w przypadku gdy komornik nie prowadził ich egzekucji. MGOPS nie posiadając w tym zakresie stosownego upoważnienia, nie zgłaszał Burmistrzowi Kcyni potrzeby podjęcia działań w tym zakresie, mimo wystąpienia przesłanek do dokonania trzech zgłoszeń.

2. Prawdliwość sporządzania sprawozdań

Opis stanu faktycznego

2.1. MGOPS sporządził za pomocą systemów teleinformatycznych sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za I-IV kwartał 2020 r., I-IV kwartał 2021 r. i I-II kwartał 2022 r. i przesłał je do Wojewody Kujawsko-Pomorskiego drogą elektroniczną,

³⁵ Z niewypełnioną rubryką II.3. działu „Ruchomości”.

z zachowaniem terminów przewidzianych § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 września 2017 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów³⁶, tj. w terminach do 15. dnia miesiąca następującego po zakończeniu kwartału.

(akta kontroli str. 252-262)

Badaniem objęto sprawozdania za IV kwartał 2020 r. i IV kwartał 2021 r.

2.2. W ww. sprawozdaniach nie podano informacji o kosztach obsługi oraz prowadzonych postępowaniach egzekucyjnych. Kierownik MGOPS wskazała, że przyczyną powyższego był fakt, iż formularz opublikowany w systemie CAS i systemie dziedzinowym nie zawierał tabel, w których można by wykazać te dane.

Szacunkowe koszty działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych³⁷ wyniosły 100,8 tys. zł w roku 2020 i 100,9 tys. zł w roku 2021. Dochody Gminy Kcynia z tytułu zwrotu należności od dłużników alimentacyjnych wyniosły w ww. okresie odpowiednio 49,7 tys. zł oraz 38,3 tys. zł, natomiast 3% dotacji celowej na realizację zadań z zakresu obsługi świadczeń z FA odpowiednio: 19,4 tys. zł oraz 18,8 tys. zł.

(akta kontroli str. 263-282, 323, 382)

2.3. W ww. sprawozdaniach FA nie wykazano należności powstałych z tytułu zaliczek alimentacyjnych wypłaconych na podstawie ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej ani też zwrotu dłużników alimentacyjnych z tytułu zaliczek alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 263-282, 324-348)

2.4. W sprawozdaniach FA za IV kwartał 2020 r. i IV kwartał 2021 r. wykazano, że żadne z działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych nie doprowadziło do wzrostu ściągальności.

(akta kontroli str. 263-282)

2.5. Wykazane w sprawozdaniach FA dane w zakresie liczby złożonych wniosków o przyznanie świadczenia z funduszu alimentacyjnego za IV kwartał 2020 r. i IV kwartał 2021 r. oraz dane o liczbie decyzji wydanych w IV kwartale 2021 r. były zgodne z danymi wynikającymi z rejestru decyzji i raportu z analizy wniosków. W sprawozdaniu za IV kwartał 2020 r. nieprawidłowo zaprezentowano dane w zakresie liczby i rodzaju decyzji wydanych w miesiącach: październik i grudzień, co szczegółowo przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 263-282, 410-413)

2.6. Kwoty należności alimentacyjnych na koniec 2020 r. i 2021 r. wykazane w sprawozdaniach FA nie odpowiadały wartościom wykazanim w sprawozdaniach jednostkowych Rb-27ZZ z wykonania planu dochodów związanych z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W ww. sprawozdaniach budżetowych i sprawozdaniach merytorycznych wykazano natomiast kwoty zwrócone przez dłużników alimentacyjnych w tych samych wysokościach.

(akta kontroli str. 263-282, 324-348)

³⁶ Dz.U. poz. 1812, dalej: „rozporządzenie w sprawie sprawozdań”.

³⁷ Obejmujące wynagrodzenie pracownika MGOPS, któremu przypisano te obowiązki, część (15%) wynagrodzeń Kierownika MGOPS i jego Zastępcy, koszty licencji na oprogramowanie wspomagające rozliczenia z FA i działania wobec dłużników, szacowane koszty korespondencji.

2.7. Wykazane w sprawozdaniach jednostkowych Rb-27ZZ za IV kwartał 2020 r. i IV kwartał 2021 r. dane dotyczące należności i dochodów z tytułu zwrotu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego oraz zaliczki alimentacyjnej były zgodne z ewidencją księgową prowadzoną przez MGOPS (rozdział 85502 paragrafy 0920, 0970, 0980). Ww. sprawozdania jednostkowe przekazane zostały Burmistrzowi Kcyni odpowiednio 29 stycznia 2021 r. i 27 stycznia 2022 r., tj. z zachowaniem terminu określonego § 17 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej³⁸ w zw. z pkt D2 tabeli stanowiącej załącznik nr 40 do tego rozporządzenia.

(akta kontroli str. 324-363)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nierzetelnie sporządzono kwartalne sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za III i IV kwartał 2020 r. oraz II-IV kwartał 2021 r. Polegało to na:

a) wykazaniu w sprawozdaniu FA za IV kwartał 2020 r. i IV kwartał 2021 r. nieprawidłowych wartości należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego (tabela B *Informacje na temat należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego wiersz 1*):

- w sprawozdaniu FA za IV kwartał 2020 r. stan należności wykazano w kwocie 7 614 674,00 zł, podczas gdy z zapisów w ewidencji księgowej oraz sprawozdania Rb-27ZZ wynikała kwota 6 764 381,39 zł;
- w sprawozdaniu FA za IV kwartał 2021 r. stan należności wykazano w kwocie 8 098 068,00 zł, podczas gdy z zapisów w ewidencji księgowej oraz sprawozdania Rb-27ZZ wynikała kwota 7 247 975,64 zł.

Kierownik MGOPS wyjaśniła, że sprawozdanie jest co kwartał generowane z systemu dziedzicznego na podstawie danych zaczytanych z programu do obsługi świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Wskazała, że pracownik dotychczas nie weryfikował danych zaczytanych do wiersza 1 w tabeli B z wydrukiem stanu zadłużenia, na podstawie którego co miesiąc jest uzgadniany stan zadłużenia dłużników, zakładając, że dane w powyższym zakresie są zgodne. Podała również, że w aktualizacji w wersji 2-17.8 Oprogramowania do obsługi świadczeń poprawiono sposób liczenia stanu zadłużenia dłużników w części B sprawozdania w wierszu 1 i dane zaprezentowane w sprawozdaniu za III kwartał 2022 r. są poprawne.

(akta kontroli str. 263-282, 324-368, 396-402)

b) wykazaniu w sprawozdaniu FA za IV kwartał 2020 r. nieprawidłowych danych w zakresie liczby decyzji wydanych przez OWW w sprawach dotyczących świadczenia z funduszu alimentacyjnego (tabela D.1. *Informacje uzupełniające o realizacji świadczenia z funduszu alimentacyjnego*) oraz kwoty umorzonych nienależnie pobranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego (tabela C.1. *Informacje na temat należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego*). I tak:

- przedstawiając wykonanie w pierwszym i trzecim miesiącu kwartału wskazano, że MGOPS jako OWW wydał ogółem odpowiednio 21 i dwie decyzje (wiersz nr 2 tabeli D.1.), podczas gdy faktycznie było ich odpowiednio: 20 i jedna. W obu miesiącach w ramach podanych w sprawozdaniu wielkości ujęto decyzje o uznaniu dłużnika alimentacyjnego

³⁸ Dz. U. z 2020 r., poz. 1564, uchylony z dniem 22 stycznia 2022 r.

za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, które to decyzje MGOPS wydał działając jako OWD;

- przedstawiając wykonanie w pierwszym miesiącu kwartału wskazano, że MGOPS nie wydał żadnej decyzji umarzającej należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń (wiersz nr 2.3. tabeli D.1.), co korespondowało z brakiem kwot umorzonych wykazanych w wierszu 2 tabeli C.1. oraz brakiem zmian w wysokości stanu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń na ostatni dzień października i listopada (w wierszu 1 tabeli C.1. w obu miesiącach wykazano je w kwocie 30 386 zł). Tymczasem decyzją z 26 października 2020 r.³⁹ MGOPS umorzył nienależnie pobrane świadczenia z funduszu alimentacyjnego na kwotę 767,00 zł, skutkiem czego o ww. wartość obniżył się również stan należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń.

W kwestii wykazywania w sprawozdaniach decyzji wydawanych jako OWD Kierownik MGOPS wyjaśniła, że sprawozdanie FA generowane jest na podstawie danych zaczytanych z systemu dziedziny. W wierszu 2 tabeli D.1. system teleinformatyczny zaczytuje decyzje o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, czego nie korygowano mając na względzie homologację wydaną przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej dla tego systemu. Odnośnie niewykazania w wierszu 2.3. tabeli D.1 i wierszu 1 tabeli C.1. sprawozdania decyzji w przedmiocie umorzenia nienależnie pobranych świadczeń Kierownik MGOPS wyjaśniła, że spowodowane to było przeoczeniem odznaczenia w systemie pola statusu uprawomocnienia decyzji. Podała jednakże, że decyzja ta ujęta została w ogólnej liczbie wydanych decyzji w wierszu 2 tabeli D.1.

(akta kontroli str. 263-272, 396-397, 410-411, 414-415)

c) wykazaniu w sprawozdaniach FA za III kwartał 2020 r., II-IV kwartał 2021 r. nieprawidłowych danych o liczbie działań podjętych wobec dłużników alimentacyjnych. W ww. sprawozdaniach (*tabela F. Informacje na temat liczby dłużników alimentacyjnych oraz liczby podejmowanych działań wobec dłużników alimentacyjnych*) nie wykazano bowiem części działań podjętych w kontrolowanym okresie wobec 20 dłużników, objętych próbą opisaną w pkt. 1.10. niniejszego wystąpienia, tj.

- trzech wywiadów alimentacyjnych przeprowadzonych z dłużnikami⁴⁰;
- jednego wniosku o zatrzymanie uprawnień do kierowania pojazdami⁴¹;
- dwóch informacji przekazanych komornikowi sądowemu, w tym pochodzących z wywiadu alimentacyjnego⁴².

Kierownik MGOPS wyjaśniła, że przyczyną powyższego było przeoczenie.

(akta kontroli str. 180-184, 189-190, 195-196, 201-202, 273-282, 293-322, 392)

OCENA CZĄSTKOWA

W kontrolowanym okresie MGOPS sporządzał i terminowo przekazywał odbiorcom sprawozdania FA oraz Rb-27ZZ. Wielkości wykazane w ww. sprawozdaniach budżetowych odpowiadały zapisom w ewidencji księgowej. Dane prezentowane w sprawozdaniach merytorycznych były natomiast częściowo nierzetelne.

³⁹ Nr FA.532.71.5.2018.

⁴⁰ Po jednym w miesiącach: sierpniu 2020 r., czerwcu 2021 r. i sierpniu 2021 r.

⁴¹ Wystosowanego w listopadzie 2021 r.

⁴² Po jednym w miesiącach: maju 2021 r. i czerwcu 2021 r.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski

1. Podjęcie działań w celu realizacji obowiązku zamieszczania informacji o zobowiązaniach dłużników alimentacyjnych w Krajowym Rejestrze Zadłużonych.
2. Podjęcie działań w celu zapewnienia kompletności zgłoszeń do biur informacji gospodarczej w zakresie podmiotowym.
3. Podjęcie działań w celu zapewnienia należytej staranności przy sporządzaniu informacji dla OWD, informacji dla organów egzekucyjnych, odbieraniu oświadczeń majątkowych.
4. Podjęcie działań w celu wyeliminowania opóźnień w podejmowaniu czynności wobec dłużników alimentacyjnych.
5. Podjęcie działań w celu zapewnienia podejmowania wobec dłużnika alimentacyjnego wszystkich właściwych czynności.
6. Podjęcie działań w celu zapewnienia rzetelności sprawozdań FA.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, 20 grudnia 2022 r

Kontroler
(-) Karolina Lahutta
gł. specjalista k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
p.o. Dyrektor
(-) Tomasz Sobocki

Na podstawie art. 35c ust. 1 ustawy o NIK w powyższym tekście dokonano sprostowania oczywistej omyłki pisarskiej poprzez zastąpienie na stronie 1 (drugi wiersz od góry) oraz na stronie 2 (czwarty wiersz od góry) zapisu o treści „Agata” treścią „Agnieszka”.

Bydgoszcz, 23 grudnia 2022 r.

(-) Karolina Lahutta
gł. specjalista k.p.